Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

26. jaanuar 2017 *

Apellatsioonkaebus — Keelatud kokkulepped — Vannitoaseadmete ja -sisustuse Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Madalmaade ja Austria turg — Müügihindade kooskõlastamine ja tundliku äriteabe vahetamine — Määrus (EÜ) nr 1/2003 — Artikli 23 lõige 2 — Käibe 10% ülempiir — 2006. aasta suunised trahvide arvutamise meetodi kohta — Põhjendamiskohustus — Võrdse kohtlemise põhimõte — Täieliku pädevuse teostamine

Kohtuasjas C-637/13 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 27. novembril 2013 esitatud apellatsioonkaebus,

**Laufen Austria AG**, asukoht Wilhelmsburg (Austria), esindaja: *abogada* E. Navarro Varona,

apellant,

teine menetlusosaline:

**Euroopa Komisjon**, esindajad: F. Castilla Contreras ning F. Castillo de la Torre ja F. Jimeno Fernández, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: A. Tizzano Euroopa Kohtu asepresident esimese koja presidendi ülesannetes, kohtunikud M. Berger, E. Levits, S. Rodin (ettekandja) ja F. Biltgen,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 10. septembri 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

**otsuse**

1 Laufen Austria AG palub oma apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 16. septembri 2013. aasta otsus Laufen Austria *vs.* komisjon (T-411/10, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“, EU:T:2013:443) osas, milles Üldkohus jättis selle kohtuotsusega rahuldamata tema hagi nõudes tühistada teda puudutavas osas komisjoni 23. juuni 2010. aasta otsus C (2010) 4185 (lõplik) ELTL artiklis 101 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum COMP/39092 – Vannitoaseadmed ja -sisustus) (edaspidi „vaidlusalune otsus“) või teise võimalusena vähendada talle selles otsuses määratud trahvi.

## Õiguslik raamistik

*Määrus (EÜ) nr 1/2003*

2 Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 23 lõikes 2:

„Komisjon võib oma otsusega määrata ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele trahve, kui need tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu:

a) rikuvad [ELTL] artiklit [101] või [102] […]

[…]

Ühegi rikkumises osalenud ettevõtja ja ettevõtjate ühenduse puhul ei tohi trahv ületada 10% selle eelmise majandusaasta kogukäibest.

[...]“

*2006. aasta suunised*

3 Suuniste määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2; edaspidi „2006. aasta suunised“) punktis 2 on trahvisumma kindlaksmääramise kohta märgitud, et „arvesse [tuleb võtta] rikkumise raskust ja kestust“ ning et „määratav trahv [ei tohi] ületada määruse […] nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teises ja kolmandas lõigus osutatud piirmäära“.

4 Suuniste punktis 13 on ette nähtud:

„Trahvi põhisumma kindlaksmääramisel võetakse aluseks nende kaupade või teenuste väärtus, millega on rikkumine otseselt või kaudselt [Euroopa Majanduspiirkonna (EMP)] asjaomasel territooriumil seotud. Üldiselt vaatleb komisjon ettevõtja müüki viimasel rikkumises osalemise täisaastal.“

5 Suuniste punktis 20 on sätestatud:

„Raskust hinnatakse iga üksikjuhtumi ja iga rikkumise liigi puhul eraldi, võttes arvesse kõiki olulisi asjaolusid.“

6 Suuniste punktis 21 on märgitud:

„Üldiselt määratakse osakaal maksimaalselt 30% müügiväärtusest.“

7 2006. aasta suuniste punkti 22 kohaselt:

„Otsustamaks, kas konkreetse juhtumi puhul kasutatav osakaal müügiväärtusest peaks olema astmestiku kõrgemal või madalamal tasemel, võtab komisjon arvesse teatava hulga tegureid, nagu rikkumise laad, kõikide rikkumises osalevate ettevõtjate turuosa kokku, rikkumise geograafiline ulatus ja asjaolu, kas rikkumine ka toime pandi.“

8 Suuniste punktis 23 on ette nähtud:

„Hindade määramise, turu jagamise ja tootmise piiramise horisontaalkokkulepped, […] mis on üldjuhul salajased, on juba oma olemuselt kõige tõsisemad konkurentsipiirangud. Konkurentsipoliitika seisukohast karistatakse selle eest karmilt. Seepärast on nimetatud rikkumiste puhul kasutatav osakaal üldjuhul astmestiku kõrgemal tasemel.“

9 Suuniste punktis 25 on märgitud:

„Olenemata ettevõtja osalemise kestusest rikkumises, lisab komisjon põhisummale summa, mis moodustab 15–25% eespool toodud A osas kirjeldatud müügiväärtusest, eesmärgiga hoida ära ettevõtjate igasugust soovi osaleda hindade määramise, turu jagamise ja tootmise piiramise horisontaalkokkulepetes. Komisjon võib sellist lisasummat rakendada ka muude rikkumiste suhtes. Otsustamaks, milline peaks olema konkreetse juhtumi puhul kasutatav osakaal müügiväärtusest, võtab komisjon arvesse teatava hulga tegureid, eeskätt neid, mida on nimetatud punktis 22.“

10 Suuniste punktis 29 on märgitud:

„Trahvi põhisummat võidakse vähendada, kui komisjon leiab järgmisi kergendavaid asjaolusid:

— asjaomane ettevõtja esitab tõendid selle kohta, et lõpetas rikkumise kohe pärast komisjoni sekkumist. See ei kehti salastatud kokkulepete või tegevuse kohta (eeskätt kartellide puhul);

— asjaomane ettevõtja esitab tõendid selle kohta, et rikkumine on toime pandud ettevaatamatuse tõttu;

— asjaomane ettevõtja esitab tõendid selle kohta, et tema osalemine rikkumises on sisuliselt tühine ning tõestab, et ajal, mil ta oli rikkumist kujutavate kokkulepete osaline, ta tegelikult kokkuleppeid ei täitnud, käitudes turul konkurentsi soodustavalt. Paljast fakti, et ettevõtja osales rikkumises lühemat aega kui teised, ei peeta kergendavaks asjaoluks, kuna seda arvestatakse juba põhisummas;

— asjaomane ettevõtja teeb komisjoniga tõhusat koostööd asjades, mis jäävad välja leebema kohtlemise teatise kohaldamisalast ja ettevõtja juriidilisest koostöökohustusest;

— konkurentsivastane tegevus oli lubatud või seda õhutati avaliku sektori poolt või õigusaktidega. […]“

## Vaidluse taust ja vaidlusalune otsus

11 Vaidluse taust on välja toodud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 1–27 ja selle võib kokku võtta alljärgnevalt.

12 Tuvastatud rikkumise moodustavate faktiliste asjaolude toimumise ajal valmistas Laufen Austria keraamilisi tooteid oma kaubamärkide all ning turustas neid ja konkurentide valmistatud tooteid. Ta müüs neid Austrias ja vähemal määral ka Saksamaal. Roca Sanitario SA, kes on vannitoaseadmete ja

-sisustuse sektoris tegutsevate äriühingute kontserni (edaspidi „Roca kontsern“) emaettevõtja, omandas 29. oktoobril 1999 kontserni, mille emaettevõtja oli Šveitsi õiguse alusel asutatud äriühing Keramik Holding AG, kellel kuulus Laufen Austrias 100% osalus.

13 Masco Corp. ja tema tütarettevõtjad, sealhulgas Hansgrohe AG, kes toodab kraane ja toruliitmikke, ja Hüppe GmbH, kes toodab dušikabiine, teavitasid 15. juulil 2004 komisjoni keelatud kokkuleppest vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris ning taotlesid kaitset trahvide eest komisjoni teatise kohaselt, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155; edaspidi „2002. aasta koostööteatis“), või kui seda ei anta, siis määratavate trahvisummade vähendamist.

14 Komisjon viis 9. ja 10. novembril 2004 mitme vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris tegutseva äriühingu ja riikliku kutseühenduse ruumides läbi etteteatamata kontrollid. Pärast seda, kui komisjon oli ajavahemikus 15. novembrist 2005 kuni 16. maini 2006 saatnud nendele äriühingutele ja ühendustele, sealhulgas Roca SARL (edaspidi „Roca“) ja Laufen Austria, teabenõudeid, võttis ta 26. märtsil 2007 vastu vastuväiteteatise. Vastuväiteteatis tehti teatavaks muu hulgas apellandile.

15 17. jaanuaril 2006 taotles Roca enda nimel ja kontserni nimel, kuhu kuulus Laufen Austria, kuna ta oli üle võtnud selle kontserni tegevuse Prantsusmaal, 2002. aasta koostööteatise alusel kaitset trahvide eest, või kui seda ei anta, siis talle määratava trahvisumma vähendamist.

16 Pärast ajavahemikus 12. kuni 14. novembrini 2007 toimunud ärakuulamist, 9. juulil 2009 teatavatele äriühingutele, sealhulgas apellant, asjaolude ülevaadet sisaldava kirja ja täiendavate teabenõuete saatmist, mille adressaat apellant oli, võttis komisjon 23. juunil 2010 vastu vaidlusaluse otsuse, milles ta tuvastas ELTL artikli 101 lõike 1 ja 2. mai 1992. aasta Euroopa Majanduspiirkonna lepingu (EÜT 1994, L 1, lk 3; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3; edaspidi „EMP leping“) artikli 53 rikkumise vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris. Komisjoni sõnul pandi rikkumine, milles osalesid 17 ettevõtjat, toime eri perioodidel ajavahemikus 16. oktoobrist 1992 kuni 9. novembrini 2004 ning see toimus konkurentsivastaste kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse vormis Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Madalmaade ja Austria territooriumil. Keelatud kokkuleppega seotud tooted on vannitoaseadmed ja -sisustus, mis kuuluvad ühte järgmisest kolmest tootealamrühmast: kraanid ja toruliitmikud, dušikabiinid ja lisaseadmed ning keraamilised tooted (edaspidi „kolm tootealamrühma“).

17 Komisjon tõi välja ka selliste riiklike kutseühenduste olemasolu, mille liikmete tegevus hõlmab kõiki kolme tootealamrühma ja mida ta nimetas „kooskõlastusasutuseks“, selliste riiklike kutseühenduste olemasolu, kuhu kuuluvad liikmed, kelle tegevus on seotud vähemalt kahega kolmest tootealamrühmast ja mida ta nimetas „toodetevaheliseks ühenduseks“, ning spetsialiseerunud ühenduste olemasolu, kuhu kuuluvad liikmed, kelle tegevus on seotud ühega kolmest tootealamrühmast. Viimaseks tuvastas ta selliste ettevõtjate tuumikrühma esinemise, kes osalesid keelatud kokkuleppes eri liikmesriikides ning kooskõlastusasutustes või toodetevahelistes ühendustes.

18 Seoses Roca kontserni osalemisega tuvastatud rikkumises leidis komisjon, et kontsern oli teadlik kolme tootealamrühma puudutavast rikkumisest. Keelatud kokkuleppe geograafilise ulatuse küsimuses leidis komisjon aga, et Roca kontserni ei saanud pidada teadlikuks selle üldisest ulatusest, vaid ainult Prantsusmaal ja Austrias toimunud salajasest tegevusest.

19 Komisjon tuvastas seetõttu vaidlusaluse otsuse artikli 1 lõikes 3, et Laufen Austria, Roca Sanitario ja Roca on rikkunud ELTL artikli 101 lõiget 1 ja EMP lepingu artiklit 53, osaledes vältavas kokkuleppes või kooskõlastatud tegevuses vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris Prantsusmaal ja Austrias.

20 Igale ettevõtjale määratud trahvi arvutamiseks tugines komisjon 2006. aasta suunistele.

21 Esiteks tegi komisjon kindlaks trahvi põhisumma. Selleks täpsustas ta, et see põhines iga ettevõtja müügil liikmesriigi kaupa, mida korrutati igas liikmesriigis tuvastatud rikkumises osalemise aastate arvuga asjassepuutuva tootealamrühma kohta, et võtta arvesse seda, et mõni ettevõtja tegutses vaid mõnes liikmesriigis või et nende tegevus oli seotud ainult mõnega kolmest tootealamrühmast.

22 Pärast seda täpsustust määras komisjon tuvastatud rikkumise raskusega seotud koefitsiendi 15%-le müügiväärtusest 2006. aasta suuniste punktide 20–23 tähenduses (edaspidi „„rikkumise raskuse“ koefitsient“). Selleks võttis ta arvesse rikkumise nelja hindamiskriteeriumi, see tähendab ühine turuosa, rikkumise laad, geograafiline ulatus ja kas see rikkumine ka toime pandi.

23 Lisaks määras komisjon apellandile määratava trahvi põhisumma suhtes kohaldatavaks tuvastatud rikkumise kestuse koefitsiendiks 2006. aasta suuniste punkti 24 alusel 10, mis vastab keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises osalemisele Austria territooriumil kümne aasta jooksul.

24 Viimaseks suurendas komisjon vaidlusaluse otsuse hoiatava mõju tagamiseks 2006. aasta suuniste punkti 25 alusel ning käesoleva kohtuotsuse punktis 22 osutatud nelja hindamiskriteeriumi arvestades trahvi põhisummat, kohaldades müügiväärtusele 15% suuruse lisasumma koefitsienti (edaspidi „„lisasumma“ koefitsient“).

25 Sellest tulenevalt oli Roca kontserni trahvi põhisumma 3 000 000 eurot kraanide ja toruliitmikega seotud salajase tegevuse eest Prantsuse turul ja 35 700 000 eurot keraamiliste toodetega seotud salajase tegevuse eest, millest 3 700 000 eurot seoses Prantsuse turuga ning 32 000 000 eurot seoses Austria turuga.

26 Teiseks analüüsis komisjon raskendavate või kergendavate asjaolude olemasolu, mis võiksid põhjendada trahvi põhisumma kohandamist. Ta ei tuvastanud apellandi osas ühtegi raskendavat või kergendavat asjaolu.

27 Kolmandaks kohaldas komisjon määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel käibe 10% ülempiiri (edaspidi 10% ülempiir“). Pärast selle ülempiiri kohaldamist oli Roca kontsernile määratud trahv 38 700 000 eurot.

28 Neljandaks leidis komisjon, et Roca kontsernil, kuhu apellant kuulub, ei olnud õigust trahvi vähendamisele 2002. aasta koostööteatise alusel. Esiteks ei saanud tema hinnangul kontserni esitatud tõenditele omistada olulist lisaväärtust selle teatise punkti 21 tähenduses. Teiseks ei näidanud see kontsern haldusmenetluses üles tõelist koostöövalmidust.

29 Eeltoodut arvestades tuvastas komisjon vaidlusaluse otsuse artikli 1 lõikes 3, et apellant on rikkunud ELTL artiklit 101 ja EMP lepingu artiklit 53, osaledes Prantsusmaal ja Austrias ajavahemikus 12. oktoobrist 1994 kuni 9. novembrini 2004 vältavas kokkuleppes või kooskõlastatud tegevuses vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris.

30 Vaidlusaluse otsuse artikli 2 lõike 4 kohaselt määras komisjon rikkumise eest apellandile 32 000 000 suuruse trahvi, millest Roca Sanitarioga solidaarselt 17 700 000 eurot.

## Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

31 Laufen Austria esitas 8. septembril 2010 Üldkohtu kantseleisse saabunud hagiavaldusega tühistamishagi, milles palus teda puudutavas osas vaidlusalune otsus tühistada või teise võimalusena talle määratud trahvi vähendada.

32 Vaidlusaluse otsuse osalise tühistamise nõude põhjendamiseks esitas Laufen Austria kuus väidet. Esimene väide puudutas vastutuse omistamist Roca Sanitariole etteheidetava konkurentsivastase tegevuse eest. Teine väide oli seotud 10% ülempiiri kohaldamisega. Kolmas väide oli seotud Laufen Austria toime pandud rikkumise raskusele komisjoni antud hinnanguga. Neljanda väite kohaselt on rikutud proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid, kuna kergendava asjaoluna ei võetud arvesse majanduskriisi olukorda. Viienda väite kohaselt ei ole kergendava asjaoluna arvesse võetud hulgimüüjate avaldatud survet. Kuuenda väite kohaselt on tehtud vigu 2002. aasta koostööteatise ja 2006. aasta suuniste kohaldamisel.

33 Teise võimalusena esitatud trahvisumma vähendamise nõude raames tugines Laufen Austria sellele, et ta osales tuvastatud rikkumises teistest osalejatest vähem, et tema osalemine toimepandud rikkumises oli väiksema raskusastmega, ning komisjoniga tehtud koostööle.

34 Vaidlustatud kohtuotsuses lükkas Üldkohus need kuus apellandi esitatud väidet osaliselt vastuvõetamatuse tõttu, osaliselt tulemusetutena ja osaliselt põhjendamatuse tõttu tagasi. Ta leidis, et ükski asjaolu, millele apellant tugines, ega ükski avaliku huvi põhjus ei põhjenda täieliku pädevuse kasutamist, et vähendada apellandile määratud trahvisummat.

35 Seetõttu jättis Üldkohus Laufen Austria hagi tervikuna rahuldamata.

## Poolte nõuded

36 Laufen Austria palub Euroopa Kohtul:

— tühistada vaidlustatud kohtuotsus osaliselt;

— vähendada talle määratud trahvi summat ja

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

37 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

— jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja

— mõista kohtukulud välja Laufen Austrialt.

## Apellatsioonkaebus

38 Apellant esitab apellatsioonkaebuse põhjendamiseks kaks väidet. Esimese väite kohaselt rikkus Üldkohus määruses nr 1/2003 ette nähtud ülempiiri kohaldamisega põhjendamiskohustust ning karistuste individuaalsuse ja isikliku vastutuse, proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Teise väite kohaselt on Üldkohus rikkunud karistuste individuaalsuse ja isikliku vastutuse, proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise, proportsionaalsuse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtteid ning põhjendamiskohustust, keeldudes vähendamast apellandile määratud trahvi põhisummat.

*Esimene väide*

Poolte argumendid

39 Esimeses väites kinnitab Laufen Austria sisuliselt, et Üldkohus on rikkunud põhjendamiskohustust ning karistuste individuaalsuse ja isikliku vastutuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid, võttes vaidlustatud kohtuotsuse punktides 148–154 määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 ette nähtud 10% ülempiiri arvutamisel arvesse Roca Sanitario kogukäivet, sealhulgas selle ajavahemiku eest, mille osas peeti ainult teda rikkumise eest vastutavaks.

40 Laufen Austria väidab selles suhtes, et rikkumise sel ajavahemikul, mis oli varasem sellest, kui Roca Sanitario omandas Keramik Holdingu, ei moodustanud ta Roca Sanitarioga majandusüksust. Euroopa Kohtu praktikast nähtub aga, et ülempiir tuleb arvutada ainult rikkumise eest vastutava ettevõtja käibe alusel.

41 Järelikult oleks Üldkohus seda ajavahemikku puudutava trahvi arvutamisel pidanud 10% ülempiiri kohaldama ainult Laufen Austria individuaalsele käibele.

42 Lisaks rikkus Üldkohus põhjendamiskohustust ja võrdse kohtlemise põhimõtet, kuna ta ei võtnud arvesse komisjoni varasemaid otsuseid ega Üldkohtu otsuseid, milles käesoleva juhtumiga sarnastel asjaoludel arvutati tütarettevõtjale määratav trahv selle tütarettevõtja enda vahendite alusel.

43 Komisjon vaidleb apellandi argumentidele vastu.

Euroopa Kohtu hinnang

44 Euroopa Kohus on juba tõdenud, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teise lõigu sõnastus on selge, kuivõrd see nõuab, et „[ü]hegi rikkumises osalenud ettevõtja ja ettevõtjate ühenduse puhul ei tohi trahv ületada 10% selle eelmise majandusaasta kogukäibest“ (kohtuotsus, 4.9.2014, YKK jt *vs.* komisjon, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 58).

45 Mõiste „rikkumises osalenud ettevõtja” selle sätte tähenduses peab aga tingimata olema sama mis ELTL artikli 101 kohaldamisel, kuna sellist mõistet ei saa tõlgendada erinevalt rikkumise süükspanemise ja 10% ülempiiri kohaldamise eesmärgil (kohtuotsus, 4.9.2014, YKK jt *vs.* komisjon, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 59).

46 Seega juhul, kui ettevõtja, keda komisjon peab ELTL artikli 101 rikkumises vastutavaks, omandatakse teise ettevõtja poolt, mille raames ta säilitab tütarettevõtjana eraldiseisva majandusüksuse staatuse, peab komisjon omandamisest varasema ajavahemiku puhul võtma arvesse iga majandusüksuse enda käivet selleks, et kohaldada vajaduse korral nende suhtes 10% ülempiiri (kohtuotsus, 4.9.2014, YKK jt *vs.* komisjon, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 60).

47 Selles osas tuleb märkida, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 iga rikkumises osalenud ettevõtja käibe suhtes kehtestatud 10% ülempiiri eesmärk on eelkõige vältida, et sellest ülempiirist suurema trahvisumma määramine ületaks ettevõtja maksevõimet ajal, mil komisjon ta rikkumise eest vastutavaks tunnistas ja talle rahalise karistuse määras (kohtuotsus, 4.9.2014, YKK jt *vs.* komisjon, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 63).

48 Seda tõdemust toetab määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teine lõik, mis nõuab 10% ülempiiriga seoses, et see arvutataks komisjoni rikkumise eest karistavale otsusele eelnenud majandusaasta põhjal. See nõue on aga täidetud, kui see ülempiir määratakse kindlaks üksnes tütarettevõtja käibe põhjal seoses trahviga, mis on määratud ainult talle ajavahemiku suhtes enne tema omandamist emaettevõtja

poolt. Sellest järeldub, et sellistel asjaoludel on majandusüksusena vastutava ettevõtja struktuurilist arengut tõepoolest trahvi arvutamisel arvesse võetud (kohtuotsus, 4.9.2014, YKK jt *vs.* komisjon, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punkt 64).

49 Sellest tuleneb, et kuna emaettevõtjat ei saa pidada vastutavaks rikkumise eest, mille on tütarettevõtja toime pannud enne selle omandamist emaettevõtja poolt, siis peab komisjon 10% ülempiiri arvutamisel arvesse võtma tütarettevõtja enda käivet, mis on saadud rikkumise eest karistatava otsuse vastuvõtmisele eelnenud majandusaastal.

50 Seega rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta asus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 150 seisukohale, et kui eristatakse kaht perioodi, millest esimesel omistatakse vastutus rikkumise eest ainult tütarettevõtjale ning teisel juhul emaettevõtjale solidaarselt oma tütarettevõtjaga, ei kohusta määruse nr 1/2003 artikli 23 lõige 2 komisjoni kindlaks määrama, kas trahvi see osa, mille tasumise eest emaettevõtja solidaarselt ei vastuta, ületab 10% tütarettevõtja enda käibest.

51 Eeltoodust tuleneb, et väide tuleb tunnistada põhjendatuks, ilma et oleks vaja otsustada apellatsioonkaebuse esimese väite põhjendamiseks apellandi esitatud muude argumentide ja eelkõige põhjendamiskohustuse rikkumist käsitlevate argumentide üle. Järelikult tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada osas, milles leiti, et komisjon ei ole viga teinud, kui ta võttis 10% ülempiiri kohaldamisel aluseks Roca kontserni käibe selle ajavahemiku osas, mille eest peeti ainult Laufen Austriat rikkumise eest vastutavaks.

*Teine väide*

Poolte argumendid

52 Teises väites heidab Laufen Austria Üldkohtule ette, et viimane on muu hulgas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 164–193 ja punktides 259–261 rikkunud karistuse individuaalsuse ja isikliku vastutuse, proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtteid ning põhjendamiskohustust, kuna ta ei teinud järeldusi, mis oleks tulnud teha Üldkohtu tõdemusest, et Laufen Austriale süükspandavas rikkumises osalemise raskusaste oli väiksem kui teiste kartelliosaliste puhul, muutes eelkõige „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsiente ja vähendades trahvi põhisummat.

53 Laufen Austria väidab esiteks, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 164–193 on rikutud õigusnormi, kuna nendes ei võeta trahvisumma kindlaksmääramisel absoluutselt arvesse seda, et tema osalemine rikkumises oli teistest karistatud ettevõtjatest väiksema raskusastmega. Sellega seoses ei tehta vaidlustatud kohtuotsuses, välja arvatud rikkumises osalemiste geograafiline ulatus, vahet ühelt poolt Laufen Austria tegevuse raskusel ja teiselt poolt osalevate ettevõtjate tuumiku moodustavate ettevõtjate tegevuse raskusel olenevalt nende vastava tegevuse laadist. Mittediskrimineerimise põhimõtte kohaselt oleks Üldkohus aga pidanud Laufen Austriale määratud trahvi põhisummat vähendama ja kohaldama nendest ettevõtjatest madalamaid „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsiente ja tegema järeldused vaidlustatud kohtuotsuse punktides 187, 259 ja 260 tõdetu põhjal.

54 Teiseks lähevad vaidlustatud kohtuotsuse punktides 186 ja 260 esitatud põhjendused vastuollu kohtupraktikaga, mis on kohaldatav trahvide eristamise valdkonnas, ja nendes peetakse ekslikult trahvi proportsionaalsuse põhimõtet tähtsamaks kui võrdse kohtlemise põhimõtet.

55 Kolmandaks oleks Laufen Austria tuvastatud rikkumises osalemise vähest raskust tulnud arvesse võtta kergendava asjaoluna 2006. aasta suuniste punkti 29 kolmanda taande tähenduses. Üldkohus aga keeldus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 189–191 selle sätte liiga kitsendavale ja väärale tõlgendusele tuginedes sel alusel trahvi vähendamast.

56 Neljandaks rikkus Üldkohus õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet ja põhjendamiskohustust, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 183 kinnitas, et komisjon ei kaldunud kõrvale 2006. aasta suunistes ette nähtud trahvi arvutamise meetodist.

57 Komisjon vaidleb apellandi argumentidele vastu. Kuigi ta on seisukohal, et Üldkohus lükkas põhjendatult tagasi apellandi argumendid võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumise kohta, leiab ta sisuliselt, et Üldkohus kohaldas ebaõiget eeldust, mille kohaselt oleks ainult Austrias toime pandud osas osalenud apellandile kohaldatud „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsiendid pidanud olema erinevad nendest, mida kasutati muude käesolevas keelatud kokkuleppes osalejate puhul, kes osalesid rikkumises kuue liikmesriigi territooriumil ja seoses kolme tootealamrühmaga. Seetõttu palub komisjon Euroopa Kohtul need põhjendused asendada.

Euroopa Kohtu hinnang

58 Sissejuhatuseks tuleb meenutada, et Üldkohus on ainsana pädev kontrollima, kuidas komisjon on igal üksikjuhtumil hinnanud õigusvastase käitumise raskust. Apellatsioonkaebuse raames on Euroopa Kohtu kontrolli ese uurida esiteks, kas Üldkohus võttis õiguslikult korrektselt arvesse kõiki olulisi tegureid teatava käitumise raskuse hindamiseks ELTL artikli 101 ja määruse nr 1/2003 artikli 23 seisukohast, ning teiseks, kas Üldkohus vastas õiguslikult piisavalt kõigile hageja argumentidele, millega taotleti trahvi tühistamist või vähendamist (vt eelkõige kohtuotsused, 17.12.1998, Baustahlgewebe *vs.* komisjon, C-185/95 P, EU:C:1998:608, punkt 128; 28.6.2005, Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 244, ning 5.12.2013, Solvay Solexis *vs.* komisjon, C-449/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:802, punkt 74).

59 Mis puudutab aga teises väites esitatud Laufen Austria etteheidet Üldkohtule, et ta ei võtnud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 164–193 vaidlusaluse otsuse seaduslikkust kontrollides ega kohtuotsuse punktides 258–261 trahvisumma kindlaksmääramiseks täieliku pädevuse raames arvesse seda, et apellandi osalemine tuvastatud rikkumises oli väiksema raskusastmega kui keelatud kokkuleppe tuumiku moodustanud ettevõtjate puhul, siis tuleb rõhutada, et Euroopa Kohus ei saa apellatsioonkaebuse raames õigusküsimusi käsitledes asendada õigluse kaalutlustel oma hinnanguga Üldkohtu hinnangut, mille Üldkohus andis oma täieliku pädevuse raames ettevõtjatele liidu õiguse rikkumise eest määratud trahvisummade üle otsustades (kohtuotsused, 28.6.2005, Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 245, ning 11.7.2013, Gosselin Group *vs.* komisjon, C-429/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:463, punkt 87).

60 Lisaks tuleb ka meenutada, et trahvisummade kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta rikkumise kestust ja kõiki tegureid, mis võivad mõjutada selle raskusastme hindamist (kohtuotsused, 28.6.2005, Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 240, ning 11.7.2013, Team Relocations jt *vs.* komisjon, C-444/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:464, punkt 98).

61 Rikkumiste raskusastme hindamise teguritena võetakse arvesse iga ettevõtja käitumist, iga ettevõtja rolli kartellikokkuleppe sõlmimisel, sellest saada võidud kasumit, nende ettevõtjate suurust ja asjaomaste kaupade väärtust ning ohtu, mida seda liiki rikkumised Euroopa Liidu eesmärkidele kujutavad (kohtuotsused, 28.6.2005, Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkt 242, ning 11.7.2013, Team Relocations jt *vs.* komisjon, C-444/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:464, punkt 100).

62 Nagu nähtub vaidlustatud kohtuotsuse punktist 179, ei ole käesolevas asjas vaidlust selles, et Laufen Austria osales rikkumises, mis seisnes tulevaste hinnatõusude kooskõlastamises, et tänu kooskõlastamisasutuse Arbeitskreis Sanitärindustrie koosolekutel osalemisele oli talle teada, et rikkumise esemeline ulatus hõlmas kolme tootealamrühma ning et rikkumine hõlmas kogu Austria territooriumi.

63 Üldkohus järeldas sellest, et komisjon võis vastavalt 2006. aasta suuniste punktidele 21–23 ja 25 asuda põhjendatult seisukohale, et „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ 15% koefitsiendid olid sobivad.

64 Vaidlustamata vaidlustatud kohtuotsuses kirjeldatud rikkumist moodustavate asjaolude paikapidavust, heidab Laufen Austria Üldkohtule ette, et viimane ei võtnud arvesse asjaolu, et apellant ei kuulunud keelatud kokkuleppe tuumikusse eelkõige seetõttu, et ta ei aidanud kaasa selle tekkele ja püsimisele.

65 Ent isegi kui eeldada, et see asjaolu peab paika, ei tõenda see mingil juhul, et Üldkohus oleks pidanud leidma, et „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ 15% koefitsiendid ei ole sobivad või on liiga kõrged, kuna see protsent oli põhjendatud ainuüksi rikkumise laadi tõttu, see tähendab hinnatõusude kooskõlastamine. Nimelt on selline rikkumine üks tõsisemaid konkurentsipiiranguid 2006. aasta suuniste punktide 23 ja 25 tähenduses ning 15% määr on nende suuniste alusel selliste rikkumiste eest ette nähtud karistuste astmestiku kõige madalamal tasemel (vt selle kohta kohtuotsused, 11.7.2013, Ziegler *vs.* komisjon, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punktid 124 ja 125, ning 11.7.2013, Team Relocations jt *vs.* komisjon, C-444/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:464, punkt 125).

66 Järelikult võis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 179 ja 258 asuda põhjendatult seisukohale, et komisjon ei rikkunud proportsionaalsuse põhimõtet, kui ta vaatamata asjaolule, et apellandi rikkumises osalemise geograafiline ulatus oli piiratud üksnes Austria territooriumiga, määras „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsientideks 15%.

67 Mis puudutab teiseks Laufen Austria etteheidet Üldkohtule, et vaatamata sellele, et kohus tõdes, et tema osalemine rikkumises oli teiste keelatud kokkuleppe osaliste omast väiksema raskusastmega, võttis kohus tema puhul aluseks need koefitsiendid ja rikkus seega võrdse kohtlemise põhimõtet, siis tuleb tõdeda, nagu väidab sisuliselt komisjon, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 186 ja 187 ning punktides 259 ja 260 esitatud põhjendused, mille kohaselt esiteks tuleb kuue liikmesriigi territooriumi ja kolme tootealamrühma hõlmavat rikkumist pidada raskemaks kui vaatluse all olevat rikkumist, mis on toime pandud ühe liikmesriigi territooriumil, ning teiseks oleks esimeses rikkumises osalenud ettevõtjatele tulnud ainuüksi seetõttu määrata trahv, mis on arvutatud kõrgemate „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsientide alusel kui need, mida apellandile kohaldati, rikuvad õigusnormi.

68 Mis puudutab „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsientide kindlaksmääramist, siis nähtub 2006. aasta suuniste punktidest 22 ja 25 nimelt, et arvesse tuleb võtta teatud hulk tegureid, eeskätt neid, mida on nimetatud suuniste punktis 22. Kuigi rikkumise raskuse hindamisel ja seejärel määratava trahvisumma kindlaksmääramisel võidakse arvesse võtta muu hulgas rikkumise geograafilist ulatust, siis ainuüksi see, et rikkumine hõlmab teisest rikkumisest ulatuslikumat geograafilist ala, ei tähenda tingimata, et esimene rikkumine tuleb tervikuna ja eelkõige selle laadi arvestades kvalifitseerida teisest raskemaks ja et see põhjendab kõrgemate „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsientide määramist kui need, mis võeti aluseks teise rikkumise eest määratava trahvi arvutamisel (vt selle kohta kohtuotsus, 10.7.2014, Telefónica ja Telefónica de España *vs.* komisjon, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 178).

69 Samas olgu meenutatud, et võrdse kohtlemise põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mida käsitlevad Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 20 ja 21. Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et kõnealune põhimõte nõuab, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui see on objektiivselt põhjendatud (vt eelkõige kohtuotsus, 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe *vs.* komisjon, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 51).

70 Üldkohus on kohustatud seda põhimõtet järgima mitte ainult komisjoni tehtud trahvi määramise otsuse õiguspärasuse kontrollimisel, vaid ka oma täieliku pädevuse teostamisel. Täieliku pädevuse teostamine ei või nimelt määratavate trahvide suuruse kindlaksmääramisel kaasa tuua ELTL artikli 101 lõikega 1 vastuolus olevas kokkuleppes või kooskõlastatud tegevuses osalenud ettevõtjate diskrimineerimist (vt selle kohta kohtuotsus, 18.12.2014, komisjon *vs.* Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 77).

71 Euroopa Kohtu praktikast aga nähtub, et sama põhimõtte alusel rikkumise raskuse hindamisel ei pea samas keelatud kokkuleppes osalenud ettevõtjate vahelisi erinevusi, eeskätt nende osalemise erinevat ulatust tingimata arvesse võtma „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsientide kindlaksmääramisel, vaid see võib toimuda mõnes muus trahvi arvutamise staadiumis, nagu 2006. aasta suuniste punktide 28 ja 29 alusel kergendavate ja raskendavate asjaolude alusel põhisumma kohandamine (vt selle kohta kohtuotsused, 11.7.2013, Gosselin Group *vs.* komisjon, C-429/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:463, punktid 96–100, ja Team Relocations jt *vs.* komisjon, C-444/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:464, punktid 104 ja 105).

72 Nagu märkis komisjon, võivad niisugused erinevused olla nähtavad ka trahvi põhisumma arvutamisel aluseks võetud müügiväärtusest, kuivõrd 2006. aasta suuniste punkti 13 kohaselt kajastab see väärtus iga osaleva ettevõtja rikkumises osalemise tähtsust, mis võimaldab trahvide arvutamisel lähtuda summast, mis kajastab rikkumise majanduslikku tähtsust ja ettevõtja osakaalu rikkumises (vt selle kohta kohtuotsus, 11.7.2013, Team Relocations jt *vs.* komisjon, C-444/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:464, punkt 76).

73 Kuna vaidlust ei ole selles, et apellandile kehtestatud trahvi põhisumma määrati kindlaks müügiväärtuse alusel, mille apellant sai Austria territooriumil, siis võis Üldkohus järelikult võrdse kohtlemise põhimõtet rikkumata vaidlustatud kohtuotsuse punktides 186 ja 187 ning punktides 259 ja 260 „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ koefitsientideks määrata 15% sellest väärtusest.

74 Kuigi eeltoodust nähtub, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 186 ja 187 ning punktides 259 ja 260 sisalduvad põhjendused rikuvad õigusnorme, tuleb meenutada, et kui Üldkohtu otsuse põhjendustest ilmneb liidu õiguse rikkumine, kuid resolutsioon on muude õiguslike asjaoludega põhjendatud, siis ei saa selline rikkumine kaasa tuua otsuse tühistamist ja põhjendused tuleb asendada (vt selle kohta kohtuotsused, 9.6.1992, Lestelle *vs.* komisjon, C-30/91 P, EU:C:1992:252, punkt 28, ning 9.9.2008, FIAMM jt *vs.* nõukogu ja komisjon, C-120/06 P ja C-121/06 P, EU:C:2008:476, punkt 187 ja seal viidatud kohtupraktika).

75 Ent nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 68–73 esitatud põhjendustest, millega tuleb Üldkohtu põhjendused asendada, on see käesoleval juhul nii.

76 Seetõttu tuleb teine väide tagasi lükata osas, milles Üldkohtule heidetakse ette seda, et ta on rikkunud õigusnorme ja eeskätt proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid põhjusel, et kuna Üldkohus ei kohaldanud apellandi suhtes „rikkumise raskuse“ ja „lisasumma“ madalamaid koefitsiente kui ettevõtjate suhtes, kelle rikkumises osalemine oli kõige raskem, ei võetud vaidlustatud kohtuotsuses arvesse apellandi rikkumises osalemise väiksemat raskusastet.

77 Mis puudutab argumenti, mille kohaselt Üldkohus rikkus põhjendamiskohustust ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 183 leidis, et komisjon ei kaldunud kõrvale 2006. aasta suunistes ette nähtud trahvi arvutamise meetodist, siis tuleb märkida, et Üldkohus kirjeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 169 ja 170 seda meetodit üldiselt ja kohtuotsuse punktides 172–174 viisi, kuidas komisjon seda juhtumile kohaldas.

78 Seega ei saa selle argumendiga nõustuda.

79 Mis puudutab viimaseks argumenti, et Üldkohus ei võtnud 2006. aasta suuniste punkti 29 kolmanda taande tähenduses kergendavate asjaoludena arvesse apellandi rikkumises osalemise väiksemat raskusastet võrreldes teiste osalejate osalemisega, siis ei ole vaidlust selles, et Laufen Austria piirdus väitega, et tema osalemine tuvastatud rikkumises oli piiratud.

80 Apellant oleks aga 2006. aasta suuniste punkti 29 alusel selliste kergendavate asjaolude tõttu trahvi vähendamiseks pidanud tõendama, et ta tegelikult endast rikkumist kujutavaid kokkuleppeid ei täitnud, käitudes turul konkurentsi soodustavalt, kuid nagu tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 191, ei esitanud apellant sellist tõendit.

81 Igal juhul ei saa seda tõenditele antud hinnangut apellatsioonimenetluse raames vaidlustada, välja arvatud tõendite moonutamise korral, millele käesolevas asjas ei ole tuginetud (vt selle kohta kohtuotsused, 13.1.2011, Media-Saturn-Holding *vs.* Siseturu Ühtlustamise Amet, C-92/10 P, ei avaldata, EU:C:2011:15, punkt 27; 10.7.2014, Kreeka *vs.* komisjon, C-391/13 P, ei avaldata, EU:C:2014:2061, punktid 28 ja 29, ning 20.1.2016, Toshiba Corporation *vs.* komisjon, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 40).

82 Järelikult tuleb argument, mis puudutab 2006. aasta suuniste punkti 29 kolmanda taande tähenduses kergendavate asjaolude kontrollimist Üldkohtu poolt, tagasi lükata

83 Kõikidest eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et teine väide tuleb tagasi lükata.

## Kohtuasja tagasisuunamine Üldkohtusse

84 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt võib Euroopa Kohus, kui ta tühistab Üldkohtu otsuse, teha ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium seda lubab, või saata asja tagasi Üldkohtule otsustamiseks.

85 Kuna antud juhul ei ole Euroopa Kohtule aga teada käivet, mille Laufen Austria sai vaidlusalusele otsusele eelnenud aastal, ei ole vaidlust võimalik lahendada. Seetõttu tuleb käesolev kohtuasi saata Üldkohtusse tagasi.

## Kohtukulud

86 Kuna kohtuasi saadetakse tagasi Üldkohtule, tuleb käesoleva apellatsioonmenetlusega seotud kulude kandmine otsustada edaspidi.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 16. septembri 2013. aasta otsus Laufen Austria *vs.* komisjon (T-411/10, EU:T:2013:443).**

2. **Saata kohtuasi tagasi Euroopa Liidu Üldkohtusse Laufen Austria AG esitatud trahvi vähendamise nõude üle otsustamiseks.**

3. **Otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.**

Allkirjad